

## מְשָׁלוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרַעְהוּ

### 1. אסתר פרק ט

(כב) כַּיָּמִים אֲשֶׁר-נָחוּ בָהֶם הַיְהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהִחְדָּשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֲבֵל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מְשִׁתָּה וְשִׂמְחָה וּמְשָׁלוֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרַעְהוּ וּמִתְּנוֹת לְאֲבִינָם:

### 2. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ז עמוד א

ומתנות לאביונים. תני רב יוסף: ומשלוח מנות איש לרעהו - שתי מנות לאיש אחד. ומתנות לאביונים - שתי מתנות לשני בני אדם. רבי יהודה נשיאה שדר ליה לרבי אושעיא אטמא דעגלא תלתא וגרבא דחמרא, שלח ליה: **עמוד ב** קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים. רבה שדר ליה למרי בר מר ביד אביי מלא טסקא דקשבא, ומלי כסא קמחא דאבשונא. אמר ליה אביי: השתא אמר מרי: אי חקלאה מלכא ליהוי - דיקולא מצואריה לא נחית. הדר שדר ליה איהו מלא טסקא דזנגבילא, ומלא כסא דפלפלתא אריכא. אמר אביי: השתא אמר מר: אנא שדרי ליה חוליא ואיהו שדר לי חורפא. אמר אביי: כי נפקי מבי מר הוה שבענא, כי מטאי להתם קריבו לי שיתין צעי דשיתין מיני קדירה, ואכלי בהו שיתין פלוגי. ובישולא בתרייתא הוו קרו ליה צלי קדר, ובעאי למיכס צעא אבתרה. אמר אביי: היינו דאמרי אינשי: כפין עניא ולא ידע. אי נמי: רווחא לבסימא שכח. אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי.

### 3. חידושי הר"ן מסכת מגילה דף ז עמוד ב

מחליפין סעודתייהו. שלא היה לאחד מהם כדי שיוכל לשלח לחבירו ולהשאיר לעצמו והיו שולחין כל סעודתן זה לזה כדי לאכול סעודת פורים ולקיים משלוח מתנות.

### 4. רש"י מסכת מגילה דף ז עמוד ב

מחלפי סעודתייהו - זה אוכל עם זה בפורים של שנה זו, ובשניה סועד חברו עמו.

### 5. מהרש"א חידושי אגדות מסכת מגילה דף ז עמוד ב

מחלפי סעודתייהו כו'. פרש"י שזה אוכל עם זה בפורים של שנה זו כו' ע"ש ולא ידענא מאי אשמועינן בזה והיה נראה לפרש דבחד פורים קמייירי אלא הי"ק דבזה היו מקיימים כ"א משלוח מנות שזה שולח סעודתו לזה וזה לזה:

### 6. שפת אמת מסכת מגילה דף ז עמוד ב

שם בגמ' אביי בר אבין ורח"ב אבין מחלפי סעודתיי נראה שהיו עניים ונתנו זה לזה סעודתו לקיים משלוח מנות וכ"פ הר"ן, וי"ל נמי שהיו אחים סמוכין על שלחן אביהם וקמ"ל דאע"ג דאורח אסור ליתן סעודתו במתנה לאחר דבעה"ב יהיב ליי למיכל ולא למיתבבי לאחריני מ"מ להחליף סעודתיי אהדדי שרי, ולפי"ז אפשר דצריך להתנות לשלוח לו גם הוא כדמשמע לשון מחלפי, מיהו צ"ע במתנה כן בפ"י אם יוצאין בו דין מנות ולכן נראה דל"ד שהתנה כן אלא דיידע שישלח לו גם הוא וסמך ע"ז:

### 7. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ב הלכה טו

כיצד חובת סעודה זו שיאכל בשר ויתקן סעודה נאה כפי אשר תמצא ידו, ושותה יין עד ב שישתכר וירדם בשכרות. וכן חייב אדם לשלוח שתי מנות של בשר או שני מיני תבשיל או שני מיני אוכלין לחבירו שנאמר +אסתר ט'+ ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד, וכל המרבה לשלוח לרעים משובח, ואם אין לו ג מחליף עם חברו זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו.

## 8. שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצה סעיף ד

\* חייב (יח) לשלוח לחבירו (יט) יא שתי מנות [ז] בשר \* או של (כ) <ד> מיני אוכלים, שנאמר: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט ו - כב) יב שתי מנות לאיש אחד. וכל המרבה לשלוח לרעינים משובח; ואם אין לו, <ה> מחליף עם חבירו, (כא) זה שולח לזה סעודתו, וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט ו - כב). הגה: ויש (כב) יג לשלוח מנות ביום ולא בלילה (מדברי הרא"ש פ"ק דמגילה); ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם, (כג) או מוחל לו, (כד) יצא. (כה) יד [ט] ואשה חייבת במתנות לאביונים ומשלוח מנות, כאיש; ואשה תשלח לאשה, ואיש לאיש; אבל לא בהפך, שלא יבא איש לשלוח לאלמנה ויבואו לידי (כו) טו ספק קידושין, אבל במתנות לאביונים (כז) אין לחוש.

## 9. מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצה סעיף ד

יב (פמ"ג) (מחה"ש) ב' מנות כו' - ונ"ל דבעניינים הקפידו ליתן לשני עניינים דמצו' לחלק משא"כ בעשיר דדי כשנותן לא': ונ"ל דמי שאוכל על שלחן חבירו ולא הכין לו כלום פטור מלשלוח מנות וכ"מ קצת ברש"י גבי מחלפי סעודתייהו להדדי ומ"מ צ"ע (עמ"ש ס"י תרפ"א ס"ו) וטוב להחמיר:

## 10. פרי חדש אורח חיים סימן תרצה סעיף ד

ואם אין לו מחליף [עם חבירו זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו] כו'. בפרק קמא [מגילה ז, ב], אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי. וכתב רש"י ז"ל מחלפי סעודתייהו, זה אוכל עם זה בפורים של שנה זו ובשניה סועד חבירו עמו, ע"כ. והקשה בב"י ז"ל [עמוד תרעד ד"ה ואם] דאם כן לא היו מקיימים ומשלוח מנות איש לרעהו. ולי נראה שכונת רש"י ז"ל לאשמועין, שאותו ששולח הסעודה היה מיפטר ממשלוח מנות אף על פי שהיה הולך ואוכל שם עם חבירו, אבל חבירו ודאי דלא מיפטר בהכי. ואף על פי שהדין דין אמת, מכל מקום הפירוש המחזור בזה, הוא מה שכתב הר"ן ז"ל [ג, ב ד"ה גמ' מתני'] שלא היה לאחד מהם כדי שיוכל לשלוח לחבירו ולהשאיר לעצמו, ולפיכך שולחים כל אחד סעודתם זה לזה כדי לאכול סעודת פורים ולקיים מצות ומשלוח מנות,

## 11. משנה ברורה שולחן ערוך אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצה סעיף ד

(יח) לשלוח - בת' בנין ציון ס"י מ"ד נסתפק אם הביא בעצמו המנות ולא ע"י שליח אי יוצא כיון דכתיב ומשלוח נימא דבעינן דוקא ע"י שליחות ע"ש:  
(כ) מיני אוכלין - ולא בגדים ושאר דברים [כה] וה"ה משקה דשפיר דמי דשתיה בכלל אכילה [כו] וכן סגי באחד אוכל ואחד משקה ובעינן שיהיה מין אוכל [כז] המבושל ולא בשר חי דמשלוח מנות הראוי מיד לאכילה משמע [כת] וי"א דכיון שהוא שחוט וראוי להתבשל מיד שרי:

(כא) זה שולח לזה וכו' - ויוצא י"ח [כט] אף על פי שהולך אח"כ לסעוד אצלו:

## 12. טור אורח חיים הלכות מגילה ופורים סימן תרצה

צריך לשלוח מנות איש לרעהו לפחות ב' מנות לאדם אחד ואם החליף סעודתו בשל חבירו יצא:

## 13. בית יוסף אורח חיים סימן תרצה

ואם החליף סעודתו בשל חבירו יצא. בפרק קמא דמגילה (ז): אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי ופירש הר"ן (ג: ד"ה גמ') לא היה לאחד מהם כדי שיוכל לשלוח לחבירו ולהשאיר לעצמו ולפיכך שולחים כל אחד סעודתם זה לזה כדי לאכול סעודת פורים ולקיים מצות משלוח מנות ורש"י פירש מחלפי סעודתייהו זה אוכל עם זה בפורים של שנה זו ובשנייה סועד חבירו עמו וקשה ליעל דבריו דאם כן לא היו מקיימים משלוח מנות איש לרעהו וא"ת שהיו שולחים מנות איש לרעהו אם כן מאי אתא לאשמועין?

#### 14. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן תרצה

(ז) ואיני יודע מאי קשיא למר דאף אי סבירא ליה משלוח מנות איש לרעהו הוא דוקא ובעי שילוח ממש ולכן אם אוכל עם חבירו אינו יוצא מכל מקום אין זו קושיא דאפשר דרש"י סבירא ליה דמשלוח לאו דוקא אלא הוא הדין אם אוכל עם חבירו דמאי שנא אם אוכל עמו בביתו או ששלח אליו ואי קשיא ליה דאם אחד היה אוכל עם חבירו בשנה זו אם כן השני לא היה מקיים משלוח מנות באותו פורים וכן השני בפורים הבא אם כן מאי קאמר בסוף דבריו אם כן מאי אתא לאשמועינן דסגי אשמועינן דהאחד יוצא במה שחבירו אכל עמו ולכן אין לדחות דברי רש"י מכח קושייתו. כתב מהרי"ל (הל' פורים סי' טו עמ' תל) דטוב לשלוח מיני מאכל ומשקה דדברים אחרים אינם קרויים מנות וכן כתב בתרומת הדשן סימן קי"א וכתב עוד דאם שלח דברים אחרים לא יצא.

#### 15. ב"ח אורח חיים סימן תרצה

ו ואם החליף סעודתו בשל חבירו יצא. בפרק קמא דמגילה אביי בר אבין ורב חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להדדי ופירש רבינו דבפורים שעמדו בו עכשיו בשנה זו היו מחלפינן סעודתם זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים משלוח מנות ועשו כן לפי שלא היתה ידם משגת כדי שיוכל לשלוח מנות לרעהו ולהשאיר גם לעצמו כראוי ועל כן היו צריכין להחליף סעודתן וכן פירשו הרמב"ם (פ"ב הט"ו) והר"ן ז"ל (ג ב ד"ה גמ' מתני') אבל רש"י ז"ל כתב וזה לשונו מחלפינן סעודתייהו זה אוכל עם זה בפורים של שנה זו ובשניה סועד חבירו עמו עכ"ל ומשמע שרוצה לומר שלא היו שולחין זה לזה ופשיטא שאין שנה שניה מועיל להוציא את חבירו ידי חובת משלוח מנות משנה שעברה אלא כך הוא הפירוש דכיון דטעם משלוח מנות הוא כדי שיהא שמח ושש עם אוהביו וריעיו ולהשכין ביניהם אהבה ואחווה וריעות אם כן אם יסעוד אחד עם חבירו ורעהו הרי הם בשמחה ובטוב לב משתה יחד ופטורים הם מעתה מחיוב משלוח מנות והוא הדין בשנה שניה וכן בכל שנה ושנה אם יחזור ויסעוד אצלו כמו בשנה שעברה נמי יוצאין שניהם ידי חובתן אלא האמת אומר שהיו מחלפינן בשנה שניה ועיקרו לא אתא אלא לאשמועינן האי דינא דבסועד אצל רעהו פטורין שניהם מחיוב משלוח מנות ולפי זה אין צריך לפרש כלל שהיו עניים אלא אפילו בעשירים כן הדין אלא שהמה היו אוהבים זה את זה ביתר עוז והסכימו שטוב ויפה להם לשבת אחים יחד בסעודת פורים בשמחה ובטוב לב משתה כברכת ה' אשר נתן להם כן נראה לי דעת רש"י ומקובל לע"ד משאר פירושים שנאמרו ב:.

#### 16. תרומת הדשן סימן קיא

שאלה: בני אדם השולחים לחביריהם בפורים חלוקים וסדינים וכה"ג, יוצאים ידי משלוח מנות או לאו?  
תשובה: יראה דאין יוצאים בהן דנראה טעם דמשלוח מנות הוא כדי שיהא לכל אחד די וספק לקיים הסעודה כדינא. כמשמע/כדמשמע/ בגמ' פ"ק/מגילה ז ע"ב/ דאביי בר אבין ורב חנינא בר אבין הוו מחלפים סעודותיהו בהדדי, ונפקי בהכי משלוח מנות. אלמא דטעמא משום סעודה היא. ותו נראה דלא אשכחן בשום מקום דמיקרי מנות אלא מידי דמיכלי או דמשתי. וכן דקדק הרמב"ם בלשונו שכתב וחייב לשלוח שתי מנות של בשר או שתי מיני תבשיל או שתי מיני דאוכלים, ונראה דשתייה בכלל אכילה. ובמתנות לאביונים כתב מעות או מיני מאכלים. אלמא דגבי משלוח מנות סבר דווקא מידי דמיכלי.

#### 17. שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן קצו

שלום וכ"ט ושמתח פורים לה"ה ידידי ורב חביבי תלמידי הרבני המופלג מו"ה אליעזר נ"י ולחתנו ה"ה הרב המופלא החרוץ ושנון מו"ה משה ליב נ"י:  
לעשות רצונם חפצתי והנה היא לוטה פה, כי לא ידעתי מקום לשלוח לשם כי אין לי שם שום מכיר, גם אדרעס/כתובת/ לא ידעתי, ע"כ מידכם יהיה זאת לכם וגם ה' יתן הטוב וארשינו יתנו יבולה:

על דברת הפרי חדש אי"ח סיי תרצ"ה שפקפק על הרמ"א שפסק בהגה"ה [ס"ד] שאם שלח מנות לרעיו ולא אבה לקבל כי מחל לו יצא ידי חובתו, וכתב הפר"ח לא ידעתי מניין לו זה הנה בסי קרבן נתנאל פ"ק דמגלה [סי ז' אות ט'] השיב על פרי"ח משי"ס נדרים סי"ג ע"ב דיכול להתיר נדרו שלא עפ"י חכם לומר הריני כאילו התקבלתי ע"ש, וה"נ דכוותי, וצדקו דברי רמ"א. ואני אומר לא עיין הגאון במ"ש הר"ן בשם הירושלמי שם כ"ד ע"א דמיירי בסתם ופליגי ר"מ ורבנן אי כוונת הנותן לכבוד עצמו או לכבוד המקבל, אבל אי כוונת הנותן לכבוד עצמו לא מהני באומר הריני כאלו התקבלתי, וא"כ יפה כתב פרי חדש מני"ל לרמ"א דכוונת מתקני משלוח מנות היינו מרדכי ובית דינו אי הי לצורך המשלח או לצורך מי שנשלח לו. והנה ראיתי בזה ב' טעמים, בתה"ד [סי קי"א] כתב כדי שיהיה הרוחה לבעלי שמחות, אולי לא יספיק לו סעודתו הרי חברו מסייעו עיין שם, וי"ל אפילו אית לי טובא מ"מ תיקנו כך שלא לבייש מי שאין לו כבסוף מס' תענית [כ"ו ע"ב], וא"כ כשם שאם באמת אין לו די ספוקו אין במחילתו כלום אלא אפי' אית לי מ"מ לא ימחול משום שלא לבייש, אך בסי' מנות הלוי' להרבות השלום והריעות, היפך מרגילתו של הצר שאמר מפוזר ומפורד, פי' במקום שראוי להיות עם א' הנם מפוזרים ומפורדים במחלוקת, לכן תקנו משלוח מנות, א"כ י"ל כיון ששלח והראה חבתו אעפ"י שזה מוחל לו כבר יצא ידי חובתו, ויפה כתב פר"ח מני"ל למהר"י ברי"ן ולרמ"א שכ' משמו להכריע בזה:

#### 18. חשוקי חמד מגילה דף ז עמוד א

ומשלח מנות איש לרעהו

שאלה: שלח משלוח מנות ע"י קוף היצא ידי חובתו?

תשובה. מעשה באחד הרבנים שהתאונן בפני האדמו"ר מסטמאר זצ"ל, ששלחו לו משלוח מנות ע"י ילד המחופש לקוף, השיבו האדמו"ר אל יחר בעיניך על זה, שאפילו ע"י קוף ממש היו יכולים לשלוח, תמה הרב היתכן?! השיבו האדמו"ר כך כותב החתם סופר! חיפש הרב בחתם סופר ולא מצא, שב אל הרבי, אמר לו הרבי החתם סופר נמצא בגיטין (דף כב ע"ב ד"ה והא לאו), ושם כתב שהיכא שאמרה תורה שיעשה את המצוה בעצמו, אלא שאנו אומרים שיכול גם לעשות שליח, בזה יש דין שליחות, וצריך לעשות שליח שהוא כמותו, אבל היכא שאמרה תורה שישלח שליח, כגון משלוח מנות, זה סגי אפילו ע"י קוף וכל הפסולים.

וכעין זה כתב בשו"ת יהודה יעלה (או"ח סימן רז) שמה שנקט קרא לשון משלוח, לרבותא דאף שבכל מקום מצוה בו יותר מבשלוחו, קמ"ל קרא דבזה אין קפידא ששלוחו שוה ממש כמו ע"י עצמו, אי נמי עדיף נמי מצוה יותר בשלוחו, לפי שתכלית כוונתם במצוה זו לקרב הלבבות לאהבת ריעים, לכן יותר דרך כבוד הוא ע"י שלוחו, ודיבר הכתוב בהוה אורח ארעא, אבל ודאי אין צריך ביה דין שליחות, דהא מעשים בכל יום חזינן דמשלחין ע"י קטנים, וגם ע"י עכו"ם.

אולם בפסקי תשובה (סימן קמח) הביא בשם החתם סופר שהרע"א הסתפק בזה. ומ"מ יתכן שמי ששלח לרב על ידי ילד המחופש לקוף, והרב נפגע מזה, לדעת המנות הלוי (מגילת אסתר, ט יט) שטעם משלוח מנות הוא משום קירוב לבבות ואהבת רעים, לא יצא ידי חובתו, שבזה עשה מעשה הפוך, ואדרבה לא קירב לבבות אלא ריחק את הלבבות, וצ"ע.

#### 19. דף על הדף מגילה דף ז עמוד ב

בגמ': מחלפי סעודתייהו להדדי וכו'.

במשנ"ב (סי' תרצ"ה סקי"ח) הביא שהגאון בעל ערוך לנר בספרו בנין ציון נסתפק אי משלוח מנות בעינן דוקא שישלח על ידי שליח, או דלאו דוקא הוא, ויכול להביא גם ע"י עצמו, עיין שם. והגר"ח מבריסק הביא רא"י דיכול להביא ע"י עצמו, מהא דאמרינן הכא דמחלפי סעודתייהו אהדדי, ופירש"י זה אוכל אצל חבירו וכו'. הרי שאף שלא שלח ע"י שליח מקיים בזה מצות משלוח מנות. אמנם ברמב"ם (פ"ב מהל' מגילה ה"ט"ו) כתב: זה שולח סעודתו לזה וזה שולח סעודתו לזה עכ"ל, ומשמע דבעינן שליחות דוקא, דאלי"כ הול"ל זה נתן סעודתו לזה וכו'. (מספר אסופות הגר"ח)